

TARİHSEL VE TEORİK PERSPEKTİFTEN GÜVENLİK: ASFALIA, SECURITAS VE MODERN DÖNEM BAĞLAMINDA KAVRAMSAL BİR ÇERÇEVE

Security From A Historical And Theoretical Perspective: A Conceptual Framework In The Context Of Asphalia, Securitas And The Modern Period

Doç. Dr. Hüseyin ARSLAN¹

Cite As: Arslan, H. (2021). "Tarihsel Ve Teorik Perspektiften Güvenlik: Asfalia, Securitas Ve Modern Dönem Bağlamında Kavramsal Bir Çerçeve", *International Journal of Disciplines Economics & Administrative Sciences Studies*, (e-ISSN:2587-2168), Vol:7, Issue:25; pp:1-11.

ÖZET

Antik Yunan ve Roma düşünce sistemlerinin kendilerinden sonra gelen düşünce sistemleri üzerinde pek çok etkisi olmuştur. Öyleki günümüzdeki pek çok kavramın tanımında ve analizinde bu dönemlerin izlerini görmek mümkündür. Güvenlik kavramı da sadece bunlardan birisidir. Güvenlik kavramı, tarihsel olarak Antik Yunan'da asfalia'dan Roma döneminde securitas'a oradan da uluslararası alanda security'e evrilmiş ve sonunda da modern devletin önemli sacayaklarından biri olarak günümüze kadar gelmiştir. Antik Yunan düşüncesinin asfaliasını şekillendiren ve bu kavramı köklü değişimlere maruz bırakan etmenlerin başında ise o dönem yaşanan savaşlar gelmektedir. Roma döneminde güvenliğin karşılığı olarak kullanılan securitas kavramı ise Roma'nın nüfuzunu ve gücünü simgelemektedir. Bu yönüyle kavram, Roma'nın hâkimiyetinde yaşayanlar için korkudan, endişeden uzak bir hayata sahip olmayı içermektedir. Ancak rönesans ve reform hareketleriyle başlayan süreçte Avrupa yeni bir döneme geçmiştir. Bu süreçte dini, siyasi, ekonomik ve entelektüel alanlardaki değişimler Orta Çağ güvenlik algısını da yıkmıştır. İnsanoğlu ortaya çıkan yeni modern dönemde inanan modelden düşünen modele geçiş yapmıştır. Bu yüzden insan aklıyla her sorunun üstesinden gelebileceğine inanmıştır. Yeni düzenin hakimi olan modern devlet ve onun güvenlik algısı ise uluslararası ilişkileri şekillendirmeye başlamıştır. Dolayısıyla insanlığın antik, feodal, modern, postmodern ve küresel dönem şeklinde kategorize edilen tarihsel süreç boyunca konjonktürel olarak şekil verdiği bir güvenlik algısı var olagelmiştir. Bu algı zaman zaman çeşitli tehditlerle yüzleşmiş ve kırılmalara uğramıştır. Bu nedenle, tıpkı 11 Eylül 2001 saldırıları ve Aralık 2019 Çin kaynaklı coronavirus pandemisinde olduğu gibi, güvenlik algısında sıklıkla köklü paradigmat ve konsept değişiklikleri yaşanmaktadır. Bu çalışmanın amacı da Antik Yunan'dan başlayan ve günümüze kadar gelen uzun tarihi yolculuğu boyunca çeşitli isimlerle kavramsal bir çerçeve çizilen güvenlik kavramını tanımlamaktır. Çalışma boyunca asfalia, securitas, ulusal güvenlik, iç güvenlik ve uluslararası güvenlik kavramlarının etimolojik ve kavramsal tanımları, belirlenen çerçevede yaşadığı değişim ve dönüşümün temelleri üzerinde durulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Asfalia, securitas, ulusal güvenlik, iç güvenlik ve uluslararası güvenlik.

ABSTRACT

Ancient Greek and Roman thought systems had many effects on the thinking systems that came after them. Today, it is possible to see the traces of these periods in the definition and analysis of many concepts. The concept of security is just one of them. The concept of security has historically evolved from asphalia in Ancient Greece to securitas in the Roman period and from there to security in the international arena, and eventually it has progressed to the present day as one of the important pillars of the modern state. One of the factors that shaped the asphalia of ancient Greek thought and exposed this concept to radical changes is the wars that took place in that period. The concept of securitas, which was used as the equivalent of security in the Roman period, symbolized Roman influence and power. In this respect, the concept included having a life free from fear and anxiety for those who lived under the domination of Rome. However, Europe has entered a new era in the process that started with the renaissance and reform movements. During this period, changes in religious, political, economic and intellectual fields destroyed the Middle Ages security perception. In the new modern era that has emerged, human beings have transitioned from a believer model to a thinking model. Therefore, he believed that he could overcome any problem with the human mind. The modern state, which is the ruler of the new order, and its security perception have begun to shape international relations. Therefore, there has always been a sense of security that humanity has shaped conjuncturally throughout the historical process, which is categorized as ancient, feudal, modern, postmodern and global periods. This perception has faced various threats from time to time and has been broken. For this reason, radical paradigm and concept changes are frequently experienced in security. Therefore, just like the September 11, 2001 attacks and the coronavirus pandemic originating in China in December 2019, there are often fundamental paradigmatic and conceptual changes in security perception. The aim of this study is to define the concept of security, which has been drawn as a conceptual framework with various names throughout its long historical journey from Ancient Greece until today. Throughout the study, etymological and conceptual definitions of asphalia, securitas, national security, internal security and international security concepts, and the foundations of the change and transformation experienced in the specified framework are emphasized.

Key Words: Asfalia, securitas, national security, internal security and international security.

1. GİRİŞ

Güvenlik kavramı, tarihsel ve teorik olarak kendini vareden düşünürlerin akıl ve mantık süzgeçlerinden geçerek şekillenmiş ve günümüze kadar gelmiştir. Varoluşsal hikayesinin geçmişinde ve bugününde pek çok tartışma bulunan kavramın geçmişi insanlık tarihi kadar eskiye götürülmektedir. Bu nedenle güvenlik

¹ Polis Akademisi Başkanlığı, Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Ankara/Türkiye

olgusunun insanoğlunun dünya üzerindeki serüveniyle paralel şekilde hayat bulduğunu, bir başka ifadeyle insanla yürüdüğünü ve insanla beraber geliştiğini ifade etmek mümkündür. Kısacası güvenlik, insanın birey, aile, toplum ve devlet içindeki hayatının temel taşlarından birisidir

Güvenlik kavramı üzerinde çalışmalar yürüten araştırmacılar, kavramın etimolojik kökenini Antik Yunan'a kadar götürmektedir. Bundan hareketle kavramın Antik Yunan'dan başlayan yolculuğunun, Ortaçağ düşüncesinden Rönesans ve Reform hareketlerine, aydınlanma döneminden modern, postmodern ve küresel döneme kadar uzandığını ve temas ettiği her dönemde zamanın şartlarına göre değişip geliştiğini ve pozisyon aldığını söylemek mümkündür. Bu tarihi seyir ile birlikte güvenlik kavramı gün geçtikçe önemini arttırmış ve bir o kadar değişim ve dönüşüme uğramıştır. Kavram, günümüzde de birey ve devlet bazlı toplumsal, ekonomik, sosyal, siyasal vb. hemen hemen her alanda yürütülen tartışmaların başat aktörlerden biri olarak varolan paradigmaları ve konseptleri değişime uğratmakta, tartışmalara yön vermekte ve bunlara yeni boyutlar kazandırmaktadır. Gerçek şu ki bireyin de devletin de öncelikli hedefi kendi varlığını korumak ve bunu sürdürmektir. Bir devletin hayatıyeti, düşmanları tarafından tarihten silinme korkusunu ve düşüncesini bertaraf edebilmesi ile doğru orantılıdır. Tıpkı devletler gibi bireylerin de korunmaya ve güvenlik içinde yaşamaya ihtiyacı vardır.

Bir bireyin insan olarak sahip olduğu en temel hakların başında güvenlik gelmektedir. Nitekim 1954 yılında yürüttüğü klinik gözlemlerine dayanarak insan ihtiyaçlarının bir hiyerarşiye tabi olduğunu bulan ve bu durumu bir piramitle açıklayan Amerikalı araştırmacı Abraham H. Maslow, güvenliği piramidin alttan ikinci sırasına yerleştirmiştir. Maslow'un da tespit ettiği gibi güvenlik ihtiyacı insanın en temel fizyolojik ihtiyaçlarından birisidir ve onun hayatıyla eşdeğer bir konumdur.

Güvenlik kavramının zıddı ise güvensizliktir. Güvenliğin olmadığı yerde bir güvensizlik hissi ortaya çıkar. Güvensizlik duygusu da ister birey ister devlet olsun içinde bulunduğu durumdan bir memnun olmama hali yaratır. Nasıl ki her birey ve devlet varlığını ne kadar güvenlik içinde, kendini güvende hissederek sürdürmek istiyorsa tam zıddı bir durumda da yani güvensiz bir ortamda, güvenliğin olmadığı bir durumda kalmak istemez. Dolayısıyla bir birey ve devlet için güvenlik duygusu olmazsa olmaz şartlardan ve varlığının tüm evrelerinde vazgeçemeyeceği bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle güvenlik içinde yaşamak isteyen bireyler ve devletler güvensizlik içinde kaldıkları zaman diliminde içlerinde buldukları durumdan gerekli dersleri çıkarıp bu durumu iyi bir şekilde analiz edebilirlerse, daha sonra yaşamaları muhtemel saldırıları ve riskleri önceden görebilirler ve bunlara karşı güvenlik tedbirlerini alabilirler.

Araştırmacıların ortaya koyduğu gibi uzun bir tarihi geçmişe sahip olan güvenlik kavramının Antik Yunan'dan başlayan uzun yolculuğu boyunca geçen süreçte geleneksel olarak kurduğu yapılar, modern devlet ile birlikte yerini yeni güvenlik yapılarına bırakmıştır. Bu nedenle ortaya çıkan yenilikler güvenliğin hem kavramsal ve teorik anlayışında çeşitli evrilmelere yol açmış hem de güvenliğin uygulayıcısı olan kurumlarda değişimler meydana getirmiştir. Kuşkusuz güvenlik kavramı ve algısı hakkında geleneksellikten modernliğe doğru yaşanan bu köklü değişim ve dönüşümlerde toplumların tarihi ve kültürel birikimlerinin, savaşların, yönetim şekillerinin, sosyo-ekonomik durumlarının, coğrafyanın ve dinlerin büyük etkisi olmuştur.

Bu çalışmanın amacı; geçmişinde ve bugününde pek çok tartışma bulunan, günümüzün akademik çalışmalarında da sıklıkla vurgu yapılan, Antik Yunan'dan başlayıp günümüze kadar gelen uzun tarihi yolculuğu boyunca çeşitli isimlerle kavramsal bir çerçeve çizilen güvenlik kavramını Batı tecrübesinden hareketle ele almaktır. Çalışma boyunca asfalia, securitas, ulusal güvenlik, iç güvenlik ve uluslararası güvenlik kavramları, bu kavramları var eden düşüncenin tarihsel arka planı da göz önüne alınarak etimolojik ve kavramsal açıdan tanımlamaya çalışılmakta ve belirlenen çerçevede kavramın yaşadığı değişim ve dönüşümün tarihsel ve teorik temelleri üzerinde durulmaktadır.

2. GÜVENLİK KAVRAMININ TARİHİ YOLCULUĞU VE ETİMOLOJİK TANIMI

2.1. Antik Yunan Döneminin Güvenlik Kavramı: Asfalia

Araştırmacılar yaptıkları çalışmalarla güvenlik kavramı hakkında farklı dillerde farklı terimlerin kullanıldığını tespit etmişlerdir. Literatürdeki bilgilere göre düşünürler kavramın tarihsel olarak en eski kullanımını Antik Yunan'dan hareketle açıklamaya çalışmaktadırlar. Güvenlik kavramının Antik Yunan'daki karşılığı, mantık anlamına da gelen, asfalia olup aynı kökten gelen asphaliology ise güvenlik bilimi için kullanılmaktadır (Majanoski, 2011: 2; 2015: 1). Küçük şehir devletlerinden oluşan Antik Yunan dönemine ait düşüncenin bir ürünü olan asfalianın ortaya çıkmasında Atina'nın diğer şehir-devletlerine karşı kullandığı

aşırı gücün payı büyüktür. Ancak bu gücün Atina'ya geri dönüşü isyanlar şeklinde olmuştur. Dolayısıyla Antik Yunan'da asfalia kelimesiyle ifade edilen güvenlik kavramı ve algısı hakkında yaşanan köklü değişimlerde o dönem yaşanan savaşların ve isyanların izini görmek mümkündür. Bu nedenle asfalia kavramına ve Antik Yunan dönemine damga vuran savaşlara ve gelişmelere kısaca değinmekte fayda mülhaza edilmektedir.

Antik Yunan uygarlığının kökeninde Girit, Minos ve Mykene uygarlıklarının yanı sıra Ortadoğu uygarlığının üç bin yıllık tarihi ve kültürel mirası vardır (Şenel, 1982: 32). Bu mirasların getirisiyle kurulan ve kendi tarihinin en eski siyasal örgütlenme biçimi olan Yunan kent devleti (polis), Yunan toplumunun siyasal düzeninde ve düşüncesinde çok etkili olmuştur. Salt Yunan'a ait olmayan bu kurumun tarihi kökenleri ise Mezopotamya'ya kadar uzanmaktadır (Şenel, 1982:136).

Şüphesiz ki Antik Yunan dönemi şehir-devletlerinin belirli konularda kaygıları bulunmaktaydı. Bu kaygıların en başında güvenlik konusu vardı. Güvenlik korkusuyla birlikte, varlıklarını, bağımsızlıklarını ve lider pozisyonlarını da kaybetme kaygısı bulunmaktaydı. Nitekim ünlü Yunan tarihçisi general Tukidides (Thukydides), Atinalıların korku, şeref ve çıkar olarak sıraladığı üç madde için senelerce mücadele ettiklerini ifade etmektedir (Tukidides, 2017: 56). Öyleki Yunanlılar için onur, güvenlikten hemen sonra maddi kazançtan da önce gelmekteydi (Hartmann ve Heuser, 2006: 83). Bu duruma en iyi örnek, Atina'nın Yunan anakarasındaki yükselişidir. Arends'e göre Atina'nın bulunduğu coğrafyada güvenliğin sağlanmasının üç hedefi vardı. Birincisi, Helenlerin Perslilere karşı özgürlüklerini kazanması, ikincisi Atinalıların kendi güçlerinden kaynaklanan ünleri ve üçüncüsü ise Atina'nın müttefiklerinden korunmasının sağlanmasıdır (Arends, 2009: 8). Yine Arends, Tukidides'in Peloponez (Peloponnesos) Savaşı boyunca Atina şehir devletinin zayıflamasını ve düşüşünü konu alan çalışmasında, güvenlik anlamına gelen asfaliayı müttefiklerden korunma çerçevesinde kullandığını ifade etmektedir (Arends, 2009: 8). Thukydides'ten öğrenildiği kadarıyla Antik döneme damga vuran ve Atina ile Sparta ve müttefikleri arasında yaşanan Peloponez savaşı, Atina'nın Yunanistan topraklarında kurduğu gücün denizlere yansımalarıyla birlikte Sparta ve müttefikleri üzerinde uyandırdığı korkunun yarattığı güvenlik kaygıları sonucunda yaşanmıştır. Yirmi yedi yıl süren savaş sonunda "Atina İmparatorluğu" yıkılmıştır. Bu yıkımdan sonra Yunan dünyasının önderliği Sparta'ya geçmiştir.

Atina İmparatorluğu'nun Peloponez savaşı sonucunda yıkıma götüren süreç, Atina'nın emperyal politikalarının temelini denizlerdeki üstünlüğüne bağlı olduğuna inanan ve bu amaçla farklı bir siyaset izleyen tiranlık rejiminin başındaki Peisistratos'un uygulamalarıyla başlamıştır. Peisistratos, Atina'nın sınırlarını genişletmek yerine Attika'nın sınırlarını güvenlik altına almakla yetinmiştir. Bunun için koloniler kurmuş, siyasi dostlukların ve ittifakların yanı sıra kuzey ve doğu bölgelerinde elde ettiği üslere dayanarak bütün şehir-devletlerini nüfuzu altına almak istemiştir (Mansel, 1999: 194-196). Peisistratos'un, Atina'nın dış ticaretinin güvenliği ve denizlerdeki hakimiyet için kurduğu filo, Atina'nın emperyalist siyasetinin ve güvenliğinin ilk adımı olmuştur. Bu nedenle Atina, M.Ö. 5. yüzyılda ulaştığı gücü ve görkemi Solon'un reformlarına ve Peisistratos'un iç ve dış siyasette yaptığı uygulamalara borçludur (İplikçioğlu, 2007: 30). Bazı başarısızlıklardan sonra Perslerin gücünü toplayıp tekrar saldırması sonucu yenilen Atina'yı Yunanistan'ın en büyük devleti yapmayı hedefleyen ve bu amaçla M.Ö. 480 yılında yapılan Salamis savaşında başarılar göstererek Perslere büyük bir darbe indirilmesini sağlayan Temistokles ise Atina'yı önceki döneme kıyasla daha güçlü surlarla çevirmiş, ayrıca Pire'nin tahkimli liman haline gelmesinde önemli rol oynamıştır. Böylece Atina için çevre güvenliği sağlanmış ve deniz aşırı seferlerin yolu da açılmıştır (Mansel, 1999: 189, 301).

M.Ö. 5. yüzyılda İyon isyanı ile başlayan Pers-Yunan Savaşları Atina'nın gücünün artmasına yol açtığı gibi Atina'nın Perslere karşı denizlerdeki üstünlüğünü perçinleyen ikinci adım olarak kabul edilen 180 parçalık bir donanmanın da hazırlanmasını sağlamıştır (Şenel, 1982: 148). Bu donanmanın hazırlanmasında ve Atina'nın denizlerdeki üstünlüğünde, Atina'ya gemi, asker ve para vermekle yükümlü olan müttefiklerin yardımlarını kendi lehine kullanmasının payı büyüktür (Ağaoğulları, 1989: 25). Atinalı yönetici Perikles'in, Persliler ile Kalias Barışını yapması ve sürekli tehdit altında olduklarını ileri sürerek müttefiklerini baskı altında tutmaya ve kendi para birimi ile ölçü sistemlerini kullanmaya zorlaması ve onları kendisine haraç ödeyen bağımlı polisler durumuna getirmeye çalışması kurulan birlikte sıkıntı yaratmaya başladı (Levi, 1987: 140).

Bu gelişmelere ilave olarak Atina kurduğu birlik içinde müttefiklerinin iç işlerini denetlemek için denetçiler göndermeye ve onları kendine tabi şehirler olarak görmeye başlamıştır. Ayrıca Atina müttefikler arasında baş gösteren sorunların çözülmesinde oynadığı arabuluculuk rolü sayesinde müttefiklerinin karşısında sahip

olduğu askeri ve ekonomik üstünlüğünün yanı sıra adli üstünlüğü de ele geçirmiştir (Mansel, 1999: 300). Böylece Atina, uygulamaya koyduğu çeşitli yöntemlerle ve izlediği emperyalist politikayla Attik-Delos Birliği'ni amacından saptırmış, ekonomisini ağırlıklı olan ittifak halinde olduğu yüzlerce polislin sömürülmesi üzerine oturtmuştur. Ayrıca Atina Attik-Delos Birliğinden ayrılmak isteyenlere karşı da şiddet kullanmaktan kaçınmamıştır (Ağaoğulları, 1989: 25). Tüm bu gelişmeler neticesinde müttefiklerin, Atina'ya olan bağları zayıflamış ve müttefiklerin bu durumdan kurtulmak için bulduğu yol M.Ö. 431-404 yılları arasında meydana gelen ve 27 yıl süren Peloponez Savaşı olmuştur.

Sonuçta polis içi ve polisler arası savaşımlardan dolayı zayıflayan Yunanistan, M.Ö. 339 yılında gerçekleşen Khaironeia savaşı ile Makedonya'nın egemenliği altına girmiştir (Ağaoğulları, 1989: 31). Dolayısıyla güvenlik kavramının Antik Yunan dönemindeki karşılığı olan asfalia Yunanistan'ın egemenliğini kaybetmesiyle bir kırılma yaşamış ve Roma hakimiyetinin başlamasıyla yerini başka bir kavrama, *securitas*'a bırakmıştır. Ancak unutmamak gerekir ki Antik Yunan uygarlığı gerek fikirsel ve gerekse de kurumsal açıdan Batı düşüncesinde uzun süre etkili olmuştur (Hartmann ve Heuser, 2006, s.54).

2.2. Roma Döneminin Güvenlik Kavramı: Securitas

Atina yıllarca adaletten ziyade güçlü olmasıyla sürdürdüğü hükümlanlığını kaybedip Roma'nın hakimiyetine girmiştir. Böylece başlayan Roma hakimiyeti Ortaçağ boyunca Avrupa'nın kurumsal yapısı, düşünce sistemi ve siyasi hayatında çok etkili olmuştur. Bu etkinliği sağlamada Roma'nın hükümlanlığı boyunca önem verdiği konuların başında güvenlik konusu gelmekteydi. Öyleki Roma döneminde günümüzdeki güvenliğin karşılığı olarak kullanılan *securitas* kavramı Roma'nın nüfuzunu ve gücünü simgelemektedir ve kavram Roma'nın hakimiyetinde yaşayanlar için korkudan, endişeden uzak bir hayata sahip olmayı içermektedir.

Securitas kavramı ile ilgili yapılan çalışmalarda, kavramın ilk olarak M.Ö. 1. yüzyılda Cicero ile aynı dönemde yaşayan Lukretius'un (M.Ö. 94-55) felsefi şiirinde kullanılan Latince *securus* sıfatından türediği ifade edilmektedir. Bu açıdan *securitas* kavramı da etimolojik olarak Latince'den gelmektedir ve "se" ile "cura" kelimelerinin birleşmesiyle ortaya çıkmıştır. Latince'de "se" olmaksızın ve "cura" endişe, kaygı anlamındadır. Dolayısıyla *securitas* kavramı, bu iki kelimenin birleşmesiyle tam anlamını kazanmaktadır. Latince'de "cura" bir kaygıyı, endişeyi ifade ederken "se" bu kavrama bir olumsuzluk katmaktadır. Bu şekliyle "securitas" kavramı, kaygıdan, endişeden uzak olma ve sükûnet, sakinlik anlamına gelmektedir (Arends, 2009: 3).

Arends'in aktardığı bilgilere göre Cicero (M.Ö. 106-43) tarafından Latinceleştirildiği varsayılan *securitas* kavramı, kayıtsızlık, sakinlik anlamındaki Yunanca *ataraksia* kelimesinin karşılığı olarak düşünülmekte, etimolojik açıdan da *ataraksia*'nın bir hayli uzağında olsa da Hıristiyan geleneğinde dikkatsizlik, kayıtsızlık anlamındaki Yunanca *akedeia* (a-ked-eia) kelimesinin Latinceleştirilmiş hali olarak kabul edilmektedir. Arends ayrıca, Cicero'nun, *securitas* kavramını *eudaimonia* ile ilişkilendirdiğini ve *eudaimonia*'nın da gerçekleşeceği yerin şehir-devleti olduğu düşünüldüğünde, Büyük İskender'in (M.Ö. 356-323) ölümünden sonra yaşanan değişim ile küçük devletlerin vatandaşlarının, büyük monarşilerin tebaları haline geldiğini aktarmaktadır (Arends, 2009: 12-13). Yine Arends'in, Andrea Schrimm-Heins'den hareketle aktardığı bilgilere göre Seneca (M.Ö. 4-M.S. 65) Epiküros'un etkisi altında kalmıştır ve ona göre *securitas* bir mutlu yaşam meselesinden başka bir şey değildir. Seneca, *securitas*'ı ilahi bir güç ile ilişkilendirmiştir. Bunun arka planında ise öğrencisi İmparator Nero'nun (M.S. 54-68) iktidarı döneminde Roma paralarının üzerine "*Securitas Augusti*" ve "*Securitas Caesaris*" yazdırması ve dolayısıyla imparatorun kutsallığına vurgu yapması bulunmaktadır (Arends, 2009: 15-16).

Hans Günter Brauch da "securitas" kavramının ilk olarak Cicero ve Lucretius tarafından kullanıldığını ve güvenlik kavramının batı geleneği içinde zihnin felsefi ve psikolojik durumunu ifade ettiğini belirtmektedir. Brauch güvenlik kavramının 1. yüzyıldan itibaren "Pax Romana" bağlamında temel bir siyasi kavram olarak ele alındığını da vurgulamaktadır. Yine Brauch'a göre güvenliğin Thomas Hobbes (1651) ile başlayan ve güvenliği otoriter süper bir devletin doğuşuyla bağlantılı olarak ele alan Thucydides'den etkilenmiş diğer bir kökenin varlığı da söz konusudur (Brauch, 2008: 2-3).

Yukarıda ifade edildiği gibi güvenlik konusunda *securitas* kavramının pratik olarak uygulamaya konulmasında ve hayata aktarılmasında rol oynayan Roma devletinin gelişmesinde Yunan kültürünün ve düşünce sisteminin etkisi olmuştur. Yunan kültürünün bu denli yayılmasında ise Büyük İskender'in politikalarının payı büyüktür. Makedonyalı Büyük İskender M.Ö. 334 yılında çıktığı Doğu Seferi ile tarihin akışını değiştirmiş ve sürdürdüğü Pan-Helen siyasetiyle birçok bölgeyi ele geçirmiştir. Perslerle yaptığı savaşları kazanmasıyla da İskender Asya kralı ilan edilmiştir (McNeill, 2002: 233). Ancak İskender'in

ölümünden sonra kurduğu imparatorluk üçe bölünmüş ve kısa sürede dağılmıştır. İskender'in kurduğu imparatorluğun dağılması Roma'nın önünü açmış ve M.Ö. 6. yüzyılda şehir-devleti haline gelmesini sağlamıştır. Roma'nın bölgede hakimiyetini sağlamlaştırması ise Kartaca ile yaptığı savaşları kazanarak Anadolu'ya kadar olan bölgeyi ele geçirmesiyle olmuştur. M.Ö. 130'lu yıllarda Akdeniz kıyıları da ele geçiren Roma, M.Ö. 3. yüzyılda sınırlarını iyice genişletmiş ve M.Ö. 50'li yıllara gelindiğinde ise devlet olarak anılmaya başlanmıştır (McNeill, 2002: 242). Büyük İskender'in geliştirdiği politikalar sayesinde yayılan Yunan kültürü, Roma devletinin gelişmesi ve Roma'nın farklı kültürlerle birleşmesiyle yeni bir sentez oluşturmayı başarmıştır (Roberts, 2009: 76). Yunan kültürünün etkili olduğu bu yeni sentez, Hıristiyanlığın gelmesi ve kilisenin hakimiyetini ilan etmesiyle birlikte etkisini yitirmiştir. Bu durum Rönesans'a kadar devam etmiştir (Hartmann ve Heuser, s.124). Yunan kültüründen, sosyal ve siyasi düşünce yapısından etkilenen, ancak bu düşünceleri siyasi teşkilatlanması ile birleştirmeyi başararak büyük bir güce ulaşan Roma, Kafkasyalı'nın ifadesiyle; "*Bir taraftan Helenistik Doğu siyasî ve askerî yönden teşkilatlandırılarak Romalılaştırken, diğer taraftan da Roma sosyal ve fikrî yönden Yunanlaşıyordu.*" (Kafkasyalı, 2010: 87). Roma fikri anlamda Yunanlaşırken, oluşturduğu kavramları Yunan'ın öğretileri doğrultusunda şekillendirmiştir. Böylece Yunan düşüncesinden aldıklarıyla Roma'nın siyasi olarak ortaya çıkması güvenlik kavramını da değişime uğratmıştır (Jones, 2006: 466). Bu dönemde ortaya çıkan güvenlik kavramının şekillenmesinde Eski Roma dini ile Hıristiyanlığın ve onun teolojisinin katkısı olmuştur. Yine güvenlik kavramının gelişmesinde özellikle Ortaçağ Hıristiyanlık felsefesinin, Epikürosçuluğun, Stoa Okulu'nun, Aristo'nun, Seneca'nın ve Cicero'nun görüşlerinin yadsınamaz payı olmuştur (Gibbon, 1987: 483).

Securitas kavramının Roma'nın yayılcı politikalarındaki etkisi de bilinmektedir. Bunun için Roma'nın ilk imparatoru Augustus (M.Ö. 27-M.S. 14) öncesi yüzyıllara bakmak gerektiğini ifade eden Şener'e göre, Roma'nın yaşadığı iç savaşlar ve o dönemlerde hakim olan pagan inancı ile çok sayıda yöneticinin varlığı devletin varlığını da zorunlu kılmıştır. Ayrıca Şener, pagan inancının yanında Stoacı öğretinin tüm insanların evrensel yasalar ile yönetilmesi gerektiği düşüncesinin Roma'nın emperyalist yöneliminde bir hayli etkili olduğunu da belirtmektedir (Şenel, 1995: 182). Yaşanan gelişmelerle oluşan yeni ortamda securitas kavramı felsefeyle ilgili anlamından uzaklaşmış ve daha ziyade siyasi bir nitelik kazanmıştır. Dolayısıyla Pax-Romana'yı hayata geçirmek için kullanılan securitas, M.S. 1. yüzyıldan itibaren Roma imparatorlarının koruması altında olan özel-kamu hayatının güvenliği olarak anlaşılan Roma Barışı'nı anlatır hale evrilmiştir. Neticede Roma'nın ideali olan Pax-Romana'nın sağlanması amacıyla çok sayıda sistemin iyi tarafları da bu amaca hizmet için kullanılmıştır (Birdişli, 2017: 21).

Securitas, Roma tarihinde Sezaryen düşüncenin kurucusu olarak kabul edilen İmparator Augustus döneminde barış ve sükûnet ortamı anlamına gelmekteydi. Roma'yı iç savaştan çıkararak barış ve huzur ortamına kavuşturduğu için İmparator Augustus'un Roma tarihinde öylesine önemli bir yeri vardı ki bu nedenle onun dönemine "Altın Çağ" ismi verilmiştir (McNeill, 2002: 247). İmparator Augustus öylesine sağlam bir imparatorluğun temellerini atmıştır ki güvenlik dahil kurduğu sağlam sistem sayesinde Roma 400 yıl boyunca Avrupa'yı etkisi altına almayı başarmış ve bugünkü Avrupa'ya temel oluşturmuştur. Bu nedenle Arends, bir taraftan Velleius Paternulus'a dayandırarak Roma İmparatorluğu'nun kesintiye uğramayan güvenliğinden ve sonsuzluğundan bahsederken diğer taraftan da henüz dağılmamış tek başına Avrupa, Asya ve Afrika'nın birlikteliğini oluşturan bir Akdeniz birliğinin canlı temsilcisi Roma İmparatorluğu anlamına gelen "*Imperium Romanum*"un sonsuzluğu düşündüğünden ölümden korkmayan ve aynı zamanda yine "*Imperium Romanum*"un güvenliğinin de tebanın güvenliği olduğunu aktarabilmektedir (Arends, 2009: 17).

Roma'nın Hıristiyanlığın etkisine girmesi ise yeni bir dönemi aralamıştır. Özellikle Batı Roma'nın yıkılmasıyla kilisenin gücüne güç katması ve Ortaçağ siyasetinin merkezine oturması gerek güvenlik konusunda ve gerekse Avrupa siyasi düşüncesinin yeniden şekillenmesinde belirleyici olmaya başlamıştır. Bu dönemde kilise adeta kendi asli görevlerinden sıyrılarak imparatorluğun kurtarıcısı rolüne soyunmuş ve onun mirası üzerine oturarak halkın dini konularda aydınlatılması görevinden sıyrılıp yönetme pozisyonuna geçmiştir (Toynbee, 1998:17). Böylelikle kilise kazandığı güçle sahip olduğu bilgileri, düşünceleri ve kavramları yeniden şekillendirerek Avrupa'ya yayma çabasına girişmiştir. Dolayısıyla Avrupa'da Hıristiyan düşüncesinin etkili olduğu bu dönemde securitas, şüphenin karşıtı ve inancın güvencesi biçiminde kullanıma sokulmuştur.

Brauch'un da "Pax Romana" bağlamında temel bir siyasi kavram olarak ele alındığını ifade ettiği ve siyasi anlamda Roma'nın sonsuzluğunu anlatan securitas kavramı, Batı Roma'nın yıkılmasıyla etkisini kaybetmiştir. 16. yüzyıla kadar olan dönemde ortaya çıkan düşünceye göre her şeyin hakimi kiliseydi ve kilise, dünyanın

da ahiretin de güvenliğinden sorumluydu. Dolayısıyla kiliseye itaat edildiği sürece hiçbir şeyden şüphe duymaya ve korkmaya gerek yoktu. Kilisenin her şeye hakim olduğu dair bu inanç Reformasyona kadar sürmüştür. Düşüncüyü, kavramları ve hayatı kontrol ettiğine inanılan kilise, kendisine karşı bir isyan hareketi olarak başlayan Protestan mezhebinin ortaya çıkmasıyla gücünü kaybetmiştir.

Avrupa'da Reformasyon ile yaşanan değişim Roma Kilisesinin siyasi, ekonomik ve entelektüel alandaki hâkimiyetini etkilemiş ve dine ait olan öteki dünya tasavvuruna dayanan Orta Çağ güvenlik duygusunu yıkmıştır. 16. ve 17. yüzyıllarda insan ve akıl merkezli bir dünya görüşü tedavüle sokulmuş ve bu düşünce sistemine göre yeni bir güvenlik anlayışı ortaya çıkmıştır. Ortaçağın metafizik dünya görüşü yerini bireyci ve şüpheli dünya görüşüne bırakmıştır. Yeni olmasıyla önceki süreçten kopuş gösteren modern dönem -Max Weber'in rasyonalite diye isimlendirdiği gibi- aklın önderliğinde yeni bir düzen kurmaya çalışmıştır. Bu dönemde inanan insan modelinden düşünen insan modeline geçiş yapılmış ve insan aklıyla her sorunun üstesinden gelebileceğine inan(dırıl)mıştır. İnsanın ve rasyonalitenin merkezde olduğu ve her şeyin insan aklıyla çözülebileceğine inanılan modern dönemde güvenlik modern devletin merkezi kavramlarından birisi haline getirilmiştir. Bu düşünce sisteminin getirisiyle oluşan yeni seküler düzende güvenlik, Tukidides'den etkilenen Thomas Hobbes'un öğretileri doğrultusunda adeta kutsallaştırılmış ve modern devletin temel dayanağı haline getirilmiştir. Öyleki modern seküler dönem, geleneksel dönemin; "*Kilise dışında Kurtuluş olmaz*" inancının yerine alternatif olarak "*Devlet dışında güvenlik olmaz*" (Hobbes, s.133) sözünü ikame etmiş ve bu olguyu dogmatik bir gerçeklik olarak takdim etmiştir. Rönesans, reform hareketleri ve aydınlanma ile yaşanan yükseliş döneminde Avrupa içinde bulunduğu karanlık çağdan kurtulmaya, savaşlarla, ticaretle coğrafi keşiflerle de Avrupa dışı dünyayı tanımaya başlamış ve sömürgecilik ile birlikte düşüncelerini, kurumlarını yayma imkanına kavuşmuştur. Avrupa'nın içine evrildiği rasyonel modern seküler dönemde kurduğu yeni düzende alabildiğine özgür olmayı tahayyül eden insan ise kendi hür iradesiyle yeni bir düzen inşa etmenin peşine düşmüştür. Bu yeni düzen de ulus-devlet, ulusal çıkar, ulusal güvenlik vb. kavramları yürürlüğe sokmuştur. Ulus devletlerin varlığı ve işbirliği ise uluslararası sistemi ve uluslararası güvenlik realitesini ortaya çıkarmıştır.

2.3. Modern Dönemde Güvenlik Yaklaşımları

2.3.1. Ulusal Güvenlik Kavramı

Modern ulusal güvenlik kavramının literatürde yoğun olarak kullanıma girmesi 17. yüzyılda Avrupa'da yaşanan savaşlarla olmuştur. Avrupa'da patlak veren ve yüz binlerce insanın hayatına malolan bu savaşlar, 1618-1648 yıllarını kapsayan Otuz Yıl Savaşları ile İngiltere'de 1642-1651 yılları arasında yaşanan İç Savaş'tır. Otuz Yıl Savaşları 1648 tarihinde imzalanan Westfalya Barış Antlaşması ile sona ermiştir. Bu antlaşma ulus devletin yalnızca din gibi iç meselelerde değil, aynı zamanda dış güvenlik üzerinde de egemen bir kontrole sahip olduğu fikrini ortaya koymuştur. Böylece Avrupa 1648 Westphalia Barışı ile başlayan süreçle kendinden önceki düzenden kopmuş ve parçalı yapısının sonu anlamında modern devleti ortaya çıkarmıştır (Bacık, 2007: 56).

Her modern devletin amacı da kendi varlığını ve egemenliğini korumaktır. Bir devletin varlığını koruması ise güvenliğini sağlayabilmesiyle doğru orantılıdır. Güvenliği sağlayabilmenin en önemli araçların başında ise bir devletin sahip olduğu güç gelmektedir. Bu gücü eline geçirerek ortaya çıkan modern devlet, güvenlik kavramını daha da önemli bir hale sokmuştur. Zira modern devlet egemenliğini ve çıkarlarını sürdürmek için tarihi olarak yüzleştiği savaş, terör ve şiddet olayları vb. tehditlere göre tedbir alıp güvenlik politikalarını şekillendirmek mecburiyetindeydi. Bu gerçekliğin getirisiyle egemenliğini ve hakimiyetini sağlam temeller üzerine tesis eden modern devlet, özellikle imparatorlukların sona erdiği Birinci Dünya Savaşından sonra zirvesini yaşamaya başlamış ve uluslararası ilişkilerin de temel aktörü ve belirleyicisi konumuna yükselmiştir.

Bu arada modern devletin uluslararası alandaki seyrini açıklamaya yönelik düşünce sistemleri ortaya çıkmıştır. Bu meyanda Birinci Dünya Savaşından sonraki süreci açıklama iddiasındaki idealizmin eleştirisi olarak kabul edilen realizm, üstünde yükseldiği güç merkezli anlayışına bir başka sacayağı olarak güvenliği eklemeyerek literatüre farklı bakış açıları kazandırmıştır. İkinci Dünya Savaşından sonra yeni bir dünya konsepti ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla devletler güvenlik algılarını ve tehditlerini oluşan bu yeni düzene göre dönüştürmeye çalışmışlardır. Değişen yeni dünya düzenine göre ulusal güvenlik kavramı literatüre girene kadar devletler kendi menfaatlerini, ulusal çıkar kavramı ile ortaya koymuşlardır. İki savaş arası döneme bakıldığında güvenlik kavramı yerine savunma, beka, ulusal çıkar, egemenlik ve güç gibi kavramlar ön plana çıkmıştır. Ancak İkinci Dünya Savaşından sonra uluslararası ilişkilerin gelişmesi ve bu bağlamda uluslararası

kurumların ve antlaşmaların ihdas edilmesiyle oluşan yeni konjonktürel ortamın getirisiyle uluslararası ilişkiler disiplininde güvenlik kavramı bu alanda yürütülen tartışmaların odak noktası haline gelmiştir (Bakan, 2007: 35).

İkinci Dünya Savaşından sonra süper güç olarak dünya siyasetine yön vermeye başlayan ABD bir taraftan kendi politikalarını şekillendirmeye diğer taraftan da uluslararası alanın İngiltere'den sonra en etkili gücü ve sistemin hegemonu haline gelmeye başlamıştır. Nitekim ABD yeni dönemin küresel "ben"i olarak soğuk savaş döneminin başlamasıyla SSCB'yi ötekileştirmeyi başarmıştır. İkinci Dünya Savaşının galibi olarak kurguladığı yeni sistemin politikalarını uygulayabilmek için ABD'nin kullandığı enstrümanların en başında ise ulusal güvenlik kavramı gelmekteydi. Savaştan sonra kurulacak olan yeni sistemde güvenliğin en önemli meselelerden birisi olacağını dönemin ABD Başkanı Roosevelt, 11 Ocak 1944'te Kongre'ye hitaben yaptığı (State of the Union Message to Congress) konuşmada dile getirmiştir. Konuşmasında konu güvenliğe gelince Roosevelt şu çarpıcı ifadeleri kullanmıştır: *"Her bir ulus için ayrı ayrı tartıştığımız ve tüm Birleşmiş Milletler için geleceğe yönelik tek yüksek hedef tek kelimeyle özetlenebilir: Güvenlik. Ve bu sadece saldırganların saldırılarına karşı güvenlik sağlayan fiziksel güvenlik anlamına gelmez. Aynı zamanda bir uluslar ailesi içinde ekonomik güvenlik, sosyal güvenlik, manevi güvenlik anlamına gelir."* (http://www.fdrlibrary.marist.edu/archives/address_text.html; Neocleous, 2015: 68).

ABD'nin Ulusal Güvenlik Doktrini çerçevesinde yürürlüğe soktuğu politikaların sonucu olarak ortaya çıkan ulusal güvenlik sadece askeri güvenliği değil aynı zamanda sosyal, siyasal, ekonomik ve ahlaki konuları kapsayacak kadar geniş bir yelpazeyi içermekteydi (Brauch, 2008: 3). Roosevelt'in konuşmasında dikkatleri çektiği gibi artık ulusal güvenlik kavramı tüm devletlerin iç ve dış politikalarını şekillendirmede referans almaları gereken yeni argümanlardan biri haline gelecekti. Yeni hegemonik güç olan ABD sonuçta dizayn ettiği sistemde bir taraftan kendi iç politikalarını ulusal güvenlik kavramı altında uygulamaya sokmayı başarmış diğer taraftan da uluslararası alandaki en büyük rakibi SSCB önderliğindeki bloğu ötekileştirerek, bu düşüncenin evrenselleştirilmesi yoluyla kendi küresel politikalarını da kabul ettirebilmiştir (Kafkasyalı, 2010: 20).

2.3.2. İç Güvenlik Kavramı

İç güvenlik kavramı 11 Eylül 2001 saldırılarından hemen sonra gündeme gelmeye başlamıştır. Bu açıdan 11 Eylül 2001, güvenlik konusunda yeni hikayelerin yazılmasının önünü açan saldırıların gerçekleştiği gün olarak tarihe geçmiştir. Bir başka ifadeyle 11 Eylül, ulusal güvenlik yapıcılarının ve yetkililerin sadece diğer devletlerden gelen tehditlere karşı koymak için neler yapılması gerektiği konusunda değil, aynı zamanda devlet dışı aktörlerin sahne alarak uluslararası alanda daha önce hiç olmadığı ölçüde görünmeye başlamaları sebebiyle yeni bir güvenlik tehdidiyle yüzleştikleri tarihtir.

11 Eylül 2001 terör saldırıları küresel çapta genel geçerli güvenlik paradigmalarını alt üst etmiş, önemli ölçüde değiştirmiştir. Bu saldırılardan sonra başta ABD olmak üzere dünyanın teröre bakışında ciddi kırılmalar yaşanmaya başlamıştır. Öyleki ABD'de saldırılara kadar olan dönemde ulusal güvenlik kapsamında olan ülke sınırları içindeki güvenlik algısı, saldırılardan sonra artık "iç güvenlik" olarak tanımlanmaya başlanmıştır (Yılmaz, 2011: 361; Yılmaz, 2013, 85-86).

İç güvenlik kavramı genelde İngilizce "homeland security" teriminin karşılığı olarak kabul edilmektedir. İç güvenliğin tanımı için yapılan çalışmaların gün yüzüne çıkardığı verilere göre kavram ilk kez, 21. yüzyılda ABD Ulusal Güvenliği Hakkındaki Ulusal Komisyonun Raporu'nda geçmektedir. Bu raporda iç güvenlik, bir ülke sınırları içerisindeki güvenlik olarak kabul edilmekte ve özellikle de terörle mücadele anlamında kullanılmaktadır (Seiple, 2002: s. 260). Rapordaki terörle mücadele vurgusundan hareketle iç güvenlik, bir ülke sınırları içinde geleneksel tarzdan uzak bir şekilde faaliyette bulunarak terör estiren ve suç işleyen düşman durumundaki bir örgüte karşı yurt savunması şeklinde tanımlanmaktadır (Seiple, 2002, s. 267). Belirtildiği gibi iç güvenlik kavramı ilk kez ABD Ulusal Güvenliği Hakkındaki Ulusal Komisyonun Raporu'nda geçtiği belirtilse de kavramın daha eski tanımları da söz konusudur. Bu meyanda Thomas Hobbes ve Samuel von Pufendorf iç güvenliği, egemenin halka karşı temel görevi olarak tanımlamıştır (Brauch, 2008: 3).

İç güvenlik kavramı aslında tüm toplumu ilgilendiren kamu düzeninin (<https://sozluk.gov.tr/>) zorunlu bir parçası ve gereğidir. Kamu düzeni kavramının özünde ise toplumsal hayatın kaos, kargaşa, karışıklık vb. ortamlardan uzak olması söz konusudur. Kamu düzeninde kaos, kargaşa ve karışıklık istenmeyen bir durumdur. Bunların tam tersine kamu düzeninde istikrarın ve güvenin tüm ülkeye hakim olması arzulanan bir durumdur. Başka bir ifadeyle kamu düzeni, toplumsal yaşamın huzur, barış ve güvenlik içerisinde

sürdürülebilmesi için gerekli maddi koşulun sağlanmasının şartı olarak ortaya çıkmaktadır (Erdem, 2003: 38-39). Küçükşahin, kamu düzeninin bir gereği kabul edilen iç güvenliği, bir ülkenin siyasi sınırları içerisinde, milletin huzurunu ve devletin bekasını sağlamak amacıyla alınan tedbirlerin tamamı olarak tanımlamaktadır (Küçükşahin, 2006: 12). Çınar da iç güvenliği benzer şekilde tanımlamaktadır. Çınar'a göre iç güvenlik, bir ülkenin coğrafi sınırları içerisindeki muhtemel tehdit ve tehlikelerden uzak bir ortamda öncelikle vatandaşların huzur ve güvenliğinin sağlanması, sonrasında ise devlete ve özel şahıslara ait mülklerin tamamının sabotaj ve benzeri nitelikteki tehditlere ve tehlikelere karşı korunması anlamına gelmektedir (Çınar, 1997: s. 61).

İç güvenlik kavramıyla ilgili yapılan tanımlamalara bakıldığında ortak özellik olarak kavramın geniş bir anlam yelpazesine ve kapsama sahip olduğu ortaya çıkmaktadır. Tanımlamaların odak ve ortak noktasını ise bir devletin kendi sınırları içinde güvenliğini sağlaması ve vatandaşlarının bu güvenle günlük hayatlarını özgürce, mutlu bir şekilde sürdürmesi bulunmaktadır. Güvenliği bozanların da hukuk kurallarına göre cezalandırılması söz konusudur. Bu ortamı bozmaya cüret edenleri yakalama ve adalete teslim etme görevi de bunun için ihdas edilen güvenlik kurumlarına ve bu kurumlarda istihdam edilen güvenlik görevlilerine aittir. Güvenliğin ve istikrarın bozulmasına kastedenler yakalanarak hukuk karşısına çıkarılmakta ve suçlu bulunanların cezalarını çekmesi sağlanmaktadır. Dolayısıyla iç güvenliği sağlamakla yükümlü olan devlet, kurum ve kuruluşlarıyla üstüne düşeni yerine getirmekle yükümlüdür.

2.3.3. Uluslararası Güvenlik Kavramı

İkinci Dünya Savaşından sonra ABD önderliğinde şekillenen yeni sistem aynı blokta yer alan ulus devletler arasındaki ilişkileri artırmıştır. Bu çok devletli ilişkilerin merkezinde modern devleti ve halkını, diğer modern devletlerden ve halklarından ayıran ulus kavramı bulunmaktadır. Özne olarak tek tek pek çok ulusun bir araya gelmesi ve bunların aynı düşünce etrafında birleşmesi moderniteye özgü olarak uluslararası kavramını ortaya çıkarmıştır (Bacık, 2007: 96). Moderniteyle beraber uluslararası ilişkilerin aktörü haline gelen bir modern devletin egemenliğini ise varlığının simgesi olarak üzerinde kurulduğu coğrafya ve sınırları belirlemektedir. Dolayısıyla ortaya çıkan sınırlar, modern devletlerin kendi sınırları dışında kalan diğer ülkelerle olan ilişkilerinin ve dış politikalarının belirlemede önemli rol oynamasını sağlamaktadır. Bir devletin dış politikasının belirlenmesinde kendi dışında var olan aktörlerle olan ilişkilerin katkısı büyüktür. Bu aktörler bir devlet olabileceği gibi uluslararası örgütler de olabilmektedir. Dış politikadan söz edildiğinde ise bir egemen devletin güvenlik algısı sonucu ortaya çıkan dışa dönük politikasının yansımaları anlaşılabilir. Bu açıdan ulus-devletin ortaya çıkması hem askeri hem de politik olarak sahip olduğu gücünün sonucu ile belirlenmiş karakteriyle içsel karşısında dışsal ilişkilerin olduğu uluslararası düzeni bugünkü anlamına kavuşturmuştur (Giddens, 2008: 227).

Uluslararası ilişkilerin ortaya çıkması ve artması uluslararası güvenlik kavramını da tedavüle sokmuştur. Günümüzde güvenlik kelimesinin uluslararası literatürdeki karşılığı ise İngilizce "security" kelimesidir. Security kelimesinin Latince "securitas" ya da "securus"ten türediği var sayılmakta ve kaygıdan üzüntüden emin olma, emniyet hali gibi anlamlara gelmektedir. "Se" ve "cura" eklerinin bileşiminden oluşan kelime "se" eki Latince'de "free from" yani bir şeyden emin olma ya da özgür olma, "cura" ise "care" yani kaygı üzüntü anlamına gelmektedir. Bu kavram 1432 tarihinden itibaren kaynaklara girmeye başlamıştır (Galare, 2005: 1722).

Güvenlikle ilgili uluslararası alanda yapılan çalışmalarda yeralan temel yaklaşımlara göre "security" kelimesinin etimolojik kökeniyle uyum içinde olduğu dile getirilmektedir. Bu bağlamda Fikret Birdişli'nin, Pauline Kerr'den hareketle aktardığı bilgilere göre günümüzde güvenlikle ilgili çözümler özellikle emniyet yani tehlikeden uzak olma güvencesi (freedom from fear) ve gereksinimleri karşılayabilme güvencesi (freedom from wants) üzerinden yapılmaktadır. (Birdişli, 2011: 151). Tehlikeden uzak olma güvencesi (freedom from fear) ve gereksinimleri karşılayabilme güvencesi (freedom from wants) BM'in kurucu anlaşması olarak kabul edilen Atlantik Şartında Başkan Roosevelt tarafından tanımlanan dört özgürlükten ikisini oluşturmaktadır. ABD Başkanı Roosevelt, İkinci Dünya Savaşı yıllarında ABD'nin Japonya'ya savaş ilan etmeden yaklaşık bir yıl kadar önce, 6 Ocak 1941 tarihinde Kongre'de yaptığı konuşmasında "ifade özgürlüğü (Freedom of speech)", "ibadet özgürlüğü (Freedom of worship)", "yoksunluk içinde olmama özgürlüğü (freedom from want)" ve "koruk içinde olmama özgürlüğü (freedom from fear)"den müteşekkil "Dört Özgürlük" vizyonunu açıklamış ve özgürlüğü insan haklarının her yerde üstünlüğü olarak tanımlamıştır (Birinci, 2017: 63).

Uluslararası güvenlikten söz edebilmek için sistemin hegemonu olan devletin gücünü artırmasının yanında var olan gücünü de korumasını gerektirmektedir. Burada asıl mesele, güvenliği belirleyen güçlü devletin, sistemi kendi çıkarlarına göre mi yoksa sistemin üyesi olan diğer devletlerin çıkarlarına göre mi kontrol ettiğidir. İkinci Dünya Savaşına kadar sistemin hegemonu İngiltere'di. İngiltere'nin güvenlik algıları ve politikaları bu alandaki ilişkilerin mahiyetini belirlemektedir. Ancak İkinci Dünya Savaşından sonra ABD'nin hegemonik güç olması, sistemin de bu devletin güvenlik politikalarına göre şekillenmesini sağlamıştır. Uluslararası alanda yaşanan gelişmeler yeni düzende uluslararası örgütleri de ortaya çıkarmıştır. ABD İkinci Dünya Savaşından sonra ekonomisi ayakta kalan süper güç olarak IMF, Dünya Bankası vb. kuruluşlarla küresel çapta hem ekonomik hem de siyasi süreci kontrolüne almış ve yönlendirmeye başlamıştır. ABD'nin liderlik ettiği bu sistem, ekonomik ihtiyaçlar sonucu yeni gelişmelerin yaşanmasını ve devletlerin karşılıklı bağımlı olma mecburiyetini doğurmuştur. Yaşanan bu gelişmeler neticesinde hem kurumları hem de süreci açıklamaya yönelik yeni teoriler ortaya çıkmıştır (Kolasi, 2014: 126-130).

İzah edildiği gibi ABD'nin uluslararası alanda sahip olduğu rol, soğuk savaşın bitmesiyle daha da pekişmiştir. SSCB'nin dağılması ve Varşova Paktı'nın çökmesi ABD'nin tek süper güç olarak küresel sistemi dizayn etmesinin önünü açmıştır. Ancak bu nizamı bozmaya çalışan devletler ve devlet dışı aktörler yok değildi. Bu açıdan ilk zikredilebilecek vaka, yukarıda iç güvenlik kavramının açıklandığı başlık altında kısmen üzerinde durulan, ABD'ye yönelik olarak 11 Eylül 2001'de gerçekleştirilen saldırılardır. ABD'nin hegemonyasındaki uluslararası nizamı ve güvenliği kökünden sarsan 11 Eylül 2001 tarihi dünya siyasi tarihinde önemli dönüm noktalarından biri olarak kabul edilmektedir. Bu tarihten sonra dünya her alanda geri dönülmez bir sürece girmiş, savaş, güvenlik, siyaset, hukuk, ekonomi vb. pek çok alanda köklü değişim ve dönüşümler gerçekleştirilmiştir.

11 Eylül 2001'deki saldırılar ise sivil uçakların havalandıktan kısa bir süre sonra teröristlerce kaçırılması ve rotalarının değiştirilerek Dünya Ticaret Merkezi ile Pentagon'a çarptırılmasıyla gerçekleştirilmiştir. Bu saldırılar yaklaşık 3000 insanın ölümüne ya da kaybolmasına neden olunmuştur (Yılmaz, 2011: 362). 11 Eylül 2001 saldırılarından sonra ABD Başkanı George Bush, 20 Eylül 2001 Perşembe gecesi, Temsilciler Meclisi ve Senato'nun ortak toplantısında yaptığı "teröre karşı savaş" (war on terror) içerikli meşhur konuşmasında "haçlı seferi" (crusade) benzetmesinde bulunmuştur. 11 Eylül'ün ve Başkan Bush'un bu konuşmasının tetiklemeyle ABD ve onun önderliğinde Batılı ülkelerin çoğu pek çok alanda olduğu gibi özellikle güvenlik konseptlerinde ve paradigmalarında değişime giderek yeni bir dönemi başlatmışlardır. Sonuçta dünya ABD'nin yönlendirmesinde adına terörizmle savaş denilen ve benzeri görülmemiş yeni bir döneme girmiştir (Arslan, 2019: 339).

11 Eylül saldırıları ve sonrasında yaşanan gelişmeler uluslararası alanda güvenliğin sağlanması için devletlerin daha fazla inisiyatif almalarını ve ortaya çıkan tehditlere karşı beraber yürümelerini zorunlu kılan bir süreci başlatmıştır. Dolayısıyla küreselleşmeyle uluslararası alanda tehdit oluşturabilecek devletlerin ya da devlet dışı yeni aktörlerin varlığının, bunlarla mücadele etmek için bir araya gelen devletleri başta güvenlik olmak üzere diğer konularda birlikte hareket etmeye ve yeni güvenlik tedbirleri almaya zorladığı müşahede edilmektedir.

3. SONUÇ

Güvenlik, birey olarak ilk insandan ve insanların topluluk halinde bir arada yaşadıkları her dönemde var olan önemli ve sürekli değişim gösteren bir olgudur. Bu gerçekliğin de ortaya koyduğu gibi güvenlik kavramı ve algısı, Antik Yunan düşüncesinden etkilenerek başlayan tarihi yolculuğuna, Ortaçağ döneminde karşılaştığı farklı düşüncelerle ve bu düşüncelerden çıkardığı yeni sentezlerle devam etmiştir. Ancak unutmamak gerekir ki güvenlik kavramının genel olarak Antik Yunan döneminde ortaya çıktığı ön kabulüyle hareket etmek ve kavramın tarihsel yolculuğunu Antik Yunan döneminden başlatmak var olan diğer güvenlik anlayışlarına karşı bir haksızlıktır. Fakat çalışma, baştan itibaren Antik Yunan'ın, Roma'nın, modern devletin ve devletlerarası ilişkilerin güvenlik algılarını veri alması ve Avrupa tarihi açısından güvenlik kavramının arka planında yer alan düşüncenin ve bu düşüncenin zihni temellerinin devamlılığını ortaya koymasından önem taşımaktadır. Avrupa tarihi açısından Antik Yunan, Roma ve modern dönemde güvenlik kavramının yaşadığı devamlılık ise kendini vareden düşüncenin sonucudur.

Güvenlik kavramı tarihsel ve algısal olarak Antik Yunan'da yaşanan kaygıların, korkuların ve savaşların şekillendirdiği *asfalia*'dan Roma döneminde *securitas*'a dönüşmüştür. Ortaçağ dönemine damga vuran Roma'nın güçlenmesi, güvenliğin devletin varlığının temeli olduğu anlayışını doğurmuş ve buna paralel olarak Roma'nın üzerinde yükseldiği güçlü devlet anlayışı da Avrupa'nın siyasi yapılanmasında köklü

değişimler meydana getirmiştir. Bunda Roma Barışı olarak tarihe geçen Pax-Romana döneminde siyasi güvenliğini tesis eden Roma'nın Hıristiyanlığın da etkisiyle kazandığı edimlerin payı inkar edilemez. Kilisenin etkin olduğu ve papanın krallara taç giydirmeye törenlerinin düzenlendiği Ortaçağ Avrupası'nda güvenlik kavramının ve algısının şekillenmesinde dinin var olan etkisi rönesans ve reform hareketlerine kadar güçlü bir şekilde sürmüştür. Bu durum Avrupa'nın rönesansla, reformasyonla, aydınlanma ile başlayan rasyonalite tartışmaları ve modern devletlerin ortaya çıkmasıyla yaşanan dönüşümle kırılmıştır. Ancak bu kırılmaya kadar meydana çıkan savaşlarda Avrupa nüfusunda ciddi kayıplar da yaşanmıştır. Neticede Avrupa, insanların ve devletlerin güvenliğini tehdit eden bu savaşların yol açtığı güvensiz ortamdan ancak aydınlanma, rasyonel düşünce ve modern devlet adımıyla kurtulmayı denemiştir. Böylece kilisenin hakimiyetini kıran modern devletin ortaya çıkması yeni bir güvenlik algısını ortaya çıkarmıştır.

Bu algı ile kilisenin dogmalarına karşı rasyonel şekilde oluşturulan yeni bir düzen inşa edilmiş ve güvenlik bu yeni düzenin mimarı konumuna yükseltilmiştir. Ortaya çıkan bu yeni sistemde modern devlet üzerine inşa edildiği egemenlik anlayışı üzerinden kendi coğrafi sınırları içinde güvenliğini sağlama çabasına girişmiştir. Böylece modern devletin ulus ve ulusal çıkarı inşa ettiği yeni düzende güvenlik en önemli etmen haline gelmiştir.

Modern devletin ortaya çıkması aynı zamanda uluslararası ilişkileri ve uluslararası güvenlik algısını da ortaya çıkarmıştır. Uluslararası güvenlik algısını ise iki dünya savaşından sonra dünyanın içine evrildiği duruma göre değerlendirmek daha doğru bir yaklaşımdır. Birinci Dünya Savaşına kadar geçen süreçte devletler birbirlerine karşı yürüttükleri mücadeleyi güç ile açıklamaya çalışmışlardır. Bu dönemdeki temel amaç İngiltere'nin küresel düzeyde var olan nüfuzunu sürdürmesi ve güvenlik anlayışını da bu mevcut düzene göre sürdürmesiydi. İkinci Dünya Savaşından sonra yaşanan süreçte sistemin hegemonu ABD olmuştur. ABD önderliğindeki yeni düzende ulusal güvenlik kavramı literatüre girmiş ve bu kavram devletlerin hem iç hem de dış güvenliklerini anlatır olmuştur.

Modern dönemde inşa edilen yeni devlet yapılanması, uluslararası sistemin öngördüğü değişimleri hem kendinde hem de halkı üzerinde yaparken küreselleşme ile birlikte bir değişim yaşamıştır. Bu değişim küresel dönemin güvenlik kavramını ve algısını da şekillendirmiştir. Güvenlik konusu küreselleşmeyle birlikte ulusal alanın yanı sıra uluslararası alanın da başat aktörlerinden biri olmuş ve bu dönemlerde güvenlik kavramına ve algısına yeni anlamlar ve roller yüklenmiştir. Özellikle 11 Eylül 2001 saldırılarından sonra güvenlik kavramı ve algısı, ABD önderliğindeki küresel güçlerin yönlendirmesiyle dünya çapında yeni konseptlerin odağına yerleştirilmiş ve küresel güçlerin düşüncelerindeki yeni dünya düzeninin temel taşlarından biri haline almıştır.

Güvenlik kavramı ve algısıyla ilgili tüm bu gelişmelere paralel olarak 2019 yılının Aralık ayında Çin'in Hubei Eyaletinde bulunan Wuhan şehrinde ortaya çıkıp kısa bir sürede küresel bir felaket haline gelen ve tıp literatürüne Covid-19 olarak giren koronavirüs salgınının eklenmesi, dünya çapında, hiçbir şeyin eskisi gibi olmayacağı söylemleriyle daha çok Batı merkezli yeni güvenlik tedbirlerinin ve algılarının ön plana çıkarıldığı yeni sistem tartışmalarını da başlattığı görülmektedir.

Netice olarak tarih boyunca güvenlik kavramında ve algısında yaşanan tüm gelişmelerin ve değişimlerin Batı düşüncesinin yaşadığı tecrübeyle etkileşim içinde olduğunu, kavramsallaştırmaların, tanımlamaların ve analizlerin buna göre yapıldığını ifade etmek mümkündür.

KAYNAKÇA

- Ağaoğulları, M. A. (1989). Eski Yunan'da Siyaset Felsefesi, Birinci Baskı. Ankara: V Yayınları.
- Arends, J. F. (2009). Homeros'dan Hobbes ve Ötesine: "Güvenlik" Kavramının Avrupa Geleneğindeki Boyutları. Uluslararası İlişkiler, C. 6, S. 22, 3-33.
- Arslan, H. (2019). Evanjelist Teolojinin Ortadoğu'daki Krizlere Etkisi. Sixth International Mediterranean Social Sciences Congress (MECAS VI), C. 3, S. 5, Milano, 333-344.
- Bakan, Z.A. (2007). Soğuk Savaş Sonrasında Yeni Güvenlik Teorileri ve Türkiye'nin Güvenlik Algılamaları. 21. Yüzyıl, C. 1, S. 3, Ekim-Aralık, 35-47.
- Bacık, G. (2007). Modern Uluslararası Sistem: Köken, Genişleme, Nedensellik. İstanbul: Kaknüs Yayıncılık.
- Birdişi, F. (2011). Ulusal Güvenlik Kavramının Tarihsel ve Düşünsel Temelleri. Kayseri Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C. 2, S. 31, 149-169.

- Birdişli, F. (2017). Teori ve Pratikte Uluslararası Güvenlik, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Birinci, G. (2017). İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin Kısa Tarihi I: Milletler Cemiyeti'nden Birleşmiş Milletler'e. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi, C. 7, S. 2, 50-81.
- Brauch, H. G. (2008). Güvenliğin Yeniden Kavramsallaştırılması: Barış, Güvenlik, Kalkınma ve Çevre Kavramsal Dörtlüsü. Uluslararası İlişkiler, Cilt 5, Sayı 18, 1- 47.
- Galare, P.G.W. (2005). Oxford Latin Dictionary, Oxford: Clarendon Press.
- Gibbon, E. (1987). Roma İmparatorluğu'nun Gerileyiş ve Çöküş Tarihi, Çev.: A. Baltacıgil, A., C. I., İstanbul: Tuba Matbaacılık.
- Giddens, A. (2008). Ulus Devlet ve Şiddet, Çev.: Atay, C., İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- Hartmann, A., ve Heuser, B. (2006). Tarih Boyunca Avrupa'da Savaş ve Barış, Çev.: Atalay, O., İstanbul: Etkileşim Yayınları.
- Hobbes, T. (2002). Leviathan, Çev.: Lim, S., İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- <https://sozluk.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 20.11.2020.
- http://www.fdrlibrary.marist.edu/archives/address_text.html, Erişim Tarihi: 20.11.2020.
- İplikçioglu, B. (2007). Helen ve Roma Tarihinin Anahatları. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Kafkasyalı, M. S. (2010). Uluslararası Sistemin Yapısı ve İşleyişine Kendi Bilinci ve Öteki Algılaması Üzerinden Farklı Bir Yaklaşım. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kolasi, K. (2014). Eleştirel Teori ve Güvenlik: Kimin İçin Güvenlik? Ed.: Çıtak, E ve O. Şen, O., Uluslararası İlişkilerde Güvenlik, Ankara: Uluslararası İlişkiler Kütüphanesi, 121-155.
- McNeill, W. (2002). Dünya Tarihi, Çev.: Şenel, A., Ankara: İmge Kitabevi.
- Majonoski, C. T. (2011). Scope Of Research İn Asphaliology", Security In The Post-Conflict (Western) Balkans: Transition And Challenges Faced By The Republic Of Macedonia, International Scientific Conference. University "St. Kliment Ohridski"-Bitola Faculty Of Security, Skopje, 1-13.
- Majonoski, C. T. (2015). Security As A Research Subject, Researching Security: Approaches, Concepts And Policies, International Scientific Conference. University "St. Kliment Ohridski"- Bitola Faculty Of Security, Skopje, 1-12.
- Mansel, A. M. (1999). Ege ve Yunan Tarihi. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Neocleous, M. (2015). Devleti Tahayyül Etmek. Çev.: Sarı, A., Ankara: Nota Bene Yayınları.
- Roberts, J. M. (2009). Avrupa Tarihi. Çev.: Aytuna, F., İstanbul: İnkılap Yayınevi.
- Şenel, A. (1970). Eski Yunanda Eşitlik ve Eşitsizlik Üzerine. Ankara: Sevinç Matbaası.
- Şenel, A. (1982). Siyasal Düşünceler. Ankara: Sevinç Matbaası.
- Şenel, A. (1995). Siyasal Düşünceler Tarihi,Tarihöncesinde İlkçağda Ortaçağda ve Yeniçağda Toplum ve Siyasal Düşünüş, 4. Kısaltılmış Basım. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Toynbee, A. (1988). Medeniyet Yargılanıyor. Çev.: Uyan, U., İstanbul: İşaret Yayınları.
- Tukidides. (2017). Peloponnesos Savaşları. Çev.: Akderin, F., İstanbul : Belge Yayınları.
- Yılmaz, S. (2011). 11 Eylül Sonrasında ABD ve Türkiye'deki İç Güvenlik Yeniden Yapılanmalarının Karşılaştırması. Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C. 20, S. 3, 361-380.
- Yılmaz, S. (2013). Defining Homeland Security And Its Underlying Concepts. Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C. 22, S. 1, 85-104.